

K zásahu do dobré pověsti právnické osoby

Úroveň pověsti právnické osoby je v řízení o ochranu této pověsti třeba posoudit především podle chování právnické osoby, která je podnikatelem, v obchodních vztazích. V případě zásahu do dobré pověsti právnické osoby lze požadovat mimo jiné i satisfakci, a to i v peněžní formě.

ČESKÁ REPUBLIKA ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Pavla Pavlíka a soudců JUDr. Romana Fialy a JUDr. Karla Podolky v právní věci žalobce P., v.o.s., zastoupeného advokátem, proti žalovanému M. V., zastoupenému advokátem, o omluvu a přiměřené zadostiučinění za neoprávněný zásah do dobré pověsti právnické osoby, vedené u Okresního soudu v Mělníku, pod sp. zn. 7 C 132/2000, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 30. září 2003, č.j. 24 Co 296/2003-238, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. září 2003, č.j. 24 Co 296/2003-238, a rozsudek Okresního soudu v Mělníku ze dne 3. dubna 2003, č.j. 7 C 132/2000-193, ve výrocích I., II. a IV. se zrušují, a věc se v tomto rozsahu vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Okresní soudu v Mělníku rozsudkem ze dne 3. dubna 2003, č.j. 7 C 132/2000-193, ve výroku I. žalovanému uložil zaslat žalobci do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku dopis ve znění: Věc: Omluva. Dne 10. června 1999 jsem jako člen kontrolní komise Městského úřadu v M. v článku "Mandátní smlouva města M. a firmy P. se vypovídá!", vydaném v čísle 23 týdeníku M., sdělil na adresu obchodní společnosti P., v.o.s., nepravdivé informace o důvodech výpovědi mandátní smlouvy, uzavřené mezi městem M. a P., v.o.s. Na základě opětovného přešetření jak pracovníků Městského úřadu v M., tak kontrolní komise, bylo prokázáno, že zveřejněné informace nebyly pravdivé. Z těchto důvodů se společníkům i všem pracovníkům obchodní společnosti P., v.o.s., omlouvám. M. V. ". Ve výroku II. bylo žalovanému uloženo zaplatit žalobci na přiměřeném zadostiučinění částku 100 000,- Kč do tří dnů od právní moci rozsudku. Ve výroku III. byla žaloba zamítnuta v části, pokud žalobce po žalovaném požadoval prisouzení další částky 400 000,- Kč na přiměřeném zadostiučinění. Ve výroku IV. rozsudku bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení.

O odvolání žalovaného proti uvedenému rozsudku soudu prvního stupně rozhodoval Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 30. září 2003, č.j. 24 Co 296/2003-238, kterým tento rozsudek v odvoláním napadené části - výroku I., II. a IV. potvrdil a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Odvolací soud v tomto případě dospěl k závěru, že soud I. stupně ve věci provedl všechny potřebné důkazy, správně je zhodnotil a z důkazů učinil zcela správná zjištění, která ve svém rozhodnutí velmi podrobně popsal. Podle jeho názoru proto nebylo třeba provedené důkazy opakovat, respektive ani též provádět důkazy další. Odvolací soud zejména zdůraznil, že otištěný text článku vycházel z předlohy zaslané faxem do redakce týdeníku M. žalovaným, a že je s ní co do obsahu zásadně totožný. Soud se též ztotožnil s tím, že údaje uvedené v článku jsou nepravdivé.

Nebylo (tak) pravdou, že kontrolní komise byla zřízena "na četná upozornění občanů, kteří si stěžovali na firmu P.", neboť tato komise byla zřízena jako obecný poradní orgán Rady města, bez ohledu na konkrétní kauzu. Není též pravdou, že by "značné minimálně účetní rozpory" vedly představitele města k vypovězení mandátní smlouvy mezi městem M. a žalobcem. Smlouva byla vypovězena formálně bez uvedení důvodů a žalovaným v článku uváděné důvody nevyplývají ani z jednání Rady Města M. ze dne 3. května 1999, která udělila souhlas k vypovědi mandátní smlouvy Města se žalobcem. Z hlediska důvodů vypovědi mandátní smlouvy není podle soudu rozhodné, jak se ke spolupráci Města se žalobcem stavěla kontrolní komise, když ta o vypovědi nerozhodovala. Rozhodující jsou jen důvody, které k vypovědi skutečně vedly kompetentní orgán, tedy Radu Města. Tyto důvody nejsou uvedeny ani v zápisu o rozhodujícím jednání Rady, ani v písemné vypovědi smlouvy. Podle odvolacího soudu je přílehlavý i argument soudu prvního stupně, že závěry šetření kontrolní komise k vypovědi vést nemohly, byly-li tyto závěry Radou činěny až v říjnu roku 1999, až po rozhodnutí o vypovědi. Je proto nerozhodné, jaké průběžné stanovisko k věci činila kontrolní komise a bylo proto podle soudu i nadbytečné k těmto otázkám vést žalovaným navržené dokazování (výslech starostky Města, zápisy z jednání Rady Města za první pololetí roku 1999, výslech členů kontrolní komise, výslech V. H.). Zde odvolací soud poukazuje na to, že žalovaný ve svém vyjádření ze dne 23. prosince 2002 (č. l. 138 spisu) uvádí "Nedokáži dnes jednoznačně tvrdit, zda právě eventuální kontrolní zpráva byla důvodem vypovězení smlouvy...", pak žádné tvrzení o tom, že závěry kontrolní komise o kontrole dokladů žalobce vedly k vypovězení smlouvy ani nepřináší, naopak je spíše zpochybňuje. Odvolací soud se dále ztotožnil se soudem prvního stupně v závěru, že další text článku vytváří o žalobci neopodstatněně negativní představu o jeho budoucím chování. Takto žalovaný zveřejnil v týdeníku M. o žalobci nepravdivé a zavádějící údaje, které snižují jeho dobrou pověst.

Z uvedených důvodů proto měl odvolací soud za to, že vhodnou formou zadostiučinění je v této souvislosti především požadovaná omluva. Ztotožnil se též s tím, že vzhledem k prokázanému rozsahu činnosti žalobce v rozhodném období a vzhledem k intenzitě zásahu do dobré pověsti žalobce, je skutečně namísto též poskytnutí finančního zadostiučinění, jež se ve výši 100 000,- Kč nejeví nepřiměřeným.

Rozsudek odvolacího soudu nabyl právní moci dne 31. října 2003, přičemž zástupci žalovaného byl doručen dne 30. října 2003.

Proti uvedenému rozsudku podal žalovaný dne 30. prosince 2003 včasné dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen "o.s.ř."). Jako dovolací důvod uvádí odkaz na ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř., když podle jeho názoru napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a navíc soud prvního stupně neprovedl jím navrhované důkazy relevantní pro řádné zjištění skutkového stavu, a odvolací soud toto pochybení nenapravit.

Za zásadní právní otázku ve smyslu ustanovení § 237 odst. 3 o.s.ř. dovolatel v daném případě považuje to, zda fyzická osoba, která připojí k novinovému příspěvku podpis ve znění "Za ČSSD M., M. V., místopředseda", projevuje svou vůli jako privátní subjekt práva, nebo zda jedná jménem politické strany na její účet a na její odpovědnost. Dále připomněl, že (již) v řízení před soudem prvního stupně namítal pochybnosti o autenticitě dotčeného článku. Vyslovil též přesvědčení, že zásadní relevanci zde nemůže mít pouze skutečnost, že článek je formulován v první osobě, když naopak z textu článku se naopak nabízí závěr, že za jeho

obsah nemůže být odpovědný žalovaný jako soukromá osoba, ale (ve skutečnosti) ZO ČSSD, jejíž stranické hledisko bylo ve věci v rámci kritiky vyjádřeno. Pokud chtěl soud učinit opačný závěr, musel (by) prověřit tehdejší skutečnou funkci žalovaného, způsob jednání za ZO ČSSD podle platných stanov a (současně) vyžádat stanovisko příslušné (stranické) organizace.

Dovolatel má dále zato, že v daném případě též došlo k naplnění předpokladů obsažených v ustanovení § 241 odst. 2 písm. a) o.s.ř. v důsledku neprovedení důkazů navržených žalovaným (především v navrženém vyžádání závěrečné zprávy kontrolní komise a všech zápisů z jednání Městské rady Města M. za I. pololetí roku 1999, jakož i provedením důkazu navrženým výsledkem svědků - členů kontrolní komise, případně též městské rady), takže řízení bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Nebylo tak zjištěno, jaké byly původní, byť posléze přezkoumávané závěry kontrolní komise, jaké byly původní, byť třeba i nesprávné, pohnutky Městské rady k úvaze o vypovězení mandátní smlouvy se žalobcem, a zda úvahy o ekonomických aspektech různých variant správy městského bytového fondu nebyly pouhým důsledkem nespokojenosti s činností žalobce a existující kritiky či nálezů kontrolní komise. Konečně závěrem dovolatel uvádí, že dopis PhDr. B., na který soudy obou stupňů odkazují, neprokazuje nic o tom, že by se snad žalovaný k textu článku přihlásil.

Dovolatel proto navrhl, aby napadené rozhodnutí bylo zrušeno a věc byla vrácena odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

K podanému dovolání se písemně vyjádřil žalobce. Je především přesvědčen, že napadené rozhodnutí nemá po právní stránce zásadní význam, takže dovolání žalovaného není přípustné. Žalovaný nikdy nepopíral, že zadal ke zveřejnění v týdeníku M. předmětný článek, který (při zveřejnění) zůstal v meritorní stránce nezměněn. Žalovaný se v celém článku vyjadřoval pouze k výkonu činnosti zastupitelstva a jeho kontrolní komise, jíž byl žalovaný sám členem. Volený zástupce vykonává svou funkci samostatně, a není vázán pokyny kohokoliv. Způsob, jakým žalovaný článek podepsal, není rozhodný s ohledem na obsah samotného článku, který vylučuje zastoupení politické strany. Závěry citované v článku nejsou založeny na zkušenosti politické strany, ale na zkušenosti jedinice, který přišel s předmětnými informacemi a rozhodováním do styku, a který se k nim také vyjádřil. Žalovaný pak nikdy v řízení nedoložil, že by takto byl jednal jako zmocněnec politické strany. Neprovedení některých důkazů navržených žalovaným je pak v souladu se zásadou procesní ekonomie, přičemž tyto důkazy nejsou relevantní ve vztahu k projednávané věci. Žalobce navrhl odmítnutí podaného dovolání a přiznání náhrady nákladů řízení.

Dovolací soud uvážil, že dovolání žalovaného bylo podáno oprávněnou osobou, řádně zastoupenou advokátem podle ustanovení § 241 odst. 1 o.s.ř. , stalo se tak ve lhůtě stanovené ustanovením § 240 odst. 1 o.s.ř. , je charakterizováno obsahovými i formálními znaky požadovanými ustanovením § 241a odst. 1 o.s.ř. Dovolání vychází z dovolacích důvodů podle ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o.s.ř.

Pokud se týče otázky přípustnosti dovolání, pak žalovaný jím napadl rozsudek potvrzující rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé. Dovolací soud však dospěl k závěru, že toto rozhodnutí odvolacího soudu posuzující uplatněný nárok ve smyslu ustanovení § 19b odst. 3 o.z. je důvodné kvalifikovat jako rozhodnutí po právní stránce zásadního významu (§ 237 odst. 3 o.s.ř.), proti němuž je tak dovolání přípustné ve smyslu ustanovení §

237 odst. 1 písm. c) o.s.ř. , když ve své podstatě řeší právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Dovolací soud poté přezkoumal napadený rozsudek ve výroku ve věci samé v souladu s ustanovením § 242 odst. 1 až 3 o.s.ř. a dospěl k závěru, že dovoláním napadené rozhodnutí odvolacího soudu není možno za daného stavu řízení z hlediska výtek obsažených v dovolání žalovaného považovat za správné (§ 243b odst. 2 o.s.ř.).

Z ustanovení § 242 o.s.ř. vyplývá, že právní úprava institutu dovolání obecně vychází ze zásady vázanosti dovolacího soudu rozsahem dovolacího návrhu. Dovolací soud je přitom vázán nejen rozsahem dovolacího návrhu, ale i uplatněným dovolacím důvodem. Současně je však v případech, je-li dovolání přípustné, povinen přihlídnout i k vadám uvedeným v ustanovení § 229 odst. 1 , § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o.s.ř. , jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a to i tehdy, když nebyly uplatněny v dovolání. Jak vyplývá z pozdějších úvah, právě taková vada ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o.s.ř. (vedle současné existence vad podřaditelných pod ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.) mimo jiné poznamenala posuzované řízení.

Jak již bylo uvedeno, dovolatel uplatňuje dovolací důvody ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o.s.ř. a § 241a odst.2 písm. b) a odst. 3 téhož zákona.

V případě prvního z dovolacích důvodů dovolatel soudu vytýká především to, že v dosavadním řízení soudy neprovedly jím navržené důkazy k prokázání nedostatku jeho pasivní legitimace v tomto řízení, konkrétně toho, že dotčený novinový příspěvek nepsal jako soukromá osoba.

Podle ustanovení § 19b odst. 2 o.z. při neoprávněném použití názvu právnické osoby je možné se domáhat u soudu, aby se neoprávněný uživatel zdržel jeho užívání a odstranil závadný stav; přitom je možné domáhat se též přiměřeného zadostiučinění, které může být požadováno i v penězích. Podle § 19b odst. 3 o.z. platí zásady uvedené v předchozí větě přiměřeně i pro neoprávněný zásah do dobré pověsti právnické osoby.

Z uvedené citace vyplývá, že v případě zásahu do dobré pověsti právnické osoby lze požadovat mimo jiné i satisfakci, a to i v peněžní formě. Ustanovení § 19b odst. 2 (resp. též 3) o.z. sice nepodmiňuje poskytnutí zadostiučinění v relativní formě stejně, jak to činí při úpravě sankcí za neoprávněný zásah do práv na ochranu osobnosti § 13 odst. 2 o.z. , avšak i v tomto případě je třeba podle názoru dovolacího soudu (který se tak liší od v rámci jinak pečlivě zpracovaného odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně vysloveného názoru, který pak ve své podstatě fakticky přejal odvolací soud - totiž, že v případě uplatnění nároku právnické osoby na zadostiučinění v penězích nejsou uplatňovány žádné omezující podmínky pro jeho přiznání, ani na výši uplatněné částky, takže lze např. přiznat finanční zadostiučinění i v tom případě, že by morální zadostiučinění bylo postačujícím) vycházet z analogických kritérií. Pokud by se totiž v konkrétním případě jevilo například postačujícím zadostiučinění nepeněžité, odporovalo by zásadám, na nichž je zbudován občanský zákoník, přiznat v takovém případě též relativní satisfakci. Pro úvahu soudu v takovémto případě rozhodují konkrétní okolnosti jednotlivého případu ve spojení se soudcovským uvážením. Je třeba zdůraznit, že takto je právnickým osobám v oboru soukromého práva poskytována ochrana blízká se ochraně práv fyzických osob na ochranu jejich osobnosti.

Protože pak předmětem ochrany podle ustanovení § 19b odst. 3 o.z. je dobrá pověst právnické osoby, je třeba úroveň této pověsti v konkrétním případě vždy v řízení posoudit a zhodnotit, a to především podle chování takovéto právnické osoby (která je podnikatelem) v obchodních vztazích (obdobně je možno srovnat rozsudek Nejvyššího soudu České republiky uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 7/2003). Již nyní je však možno uvést, že ze spisu není v podstatě seznatelné, že by se soudy v dosavadním řízení podrobněji těmito úvahami, resp. ověřením konkrétních podkladů pro ně, zabývaly. Zcela zřejmě tak řešily právní otázku v rozporu s hmotným právem (§ 239 odst. 3 o.s.ř.), takže došlo k naplnění dovolacího důvodu ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř.

Především však lze v tomto případě vyslovit pochybnosti o péči, s jakou byla soudy obou stupňů v této věci vážena pasivní legitimace žalovaného v souvislosti s tvrzeným zásahem do dobré pověsti žalobce jako právnické osoby.

Jisté je, že subjekty neoprávněného zásahu do uvedeného práva právnické osoby, tedy subjekty, které za příslušný zásah postihují sankce podle § 19b odst. 3 o.z. ve spojení s § 19b odst. 2 téhož zákona, mohou být buď fyzické osoby nebo právnické osoby. Tehdy, byl-li neoprávněný zásah do dobré pověsti právnické osoby způsoben někým, kdo byl použit právnickou či jinou fyzickou osobou k realizaci činnosti této právnické či jiné fyzické osoby, postihují v takovém případě občanskoprávní sankce podle zmíněného ustanovení samotnou právnickou či fyzickou osobu (při analogickém užití ustanovení § 420 odst. 2 o.z.). Pouze v případě vybočení z rámce činnosti právnické či fyzické osoby (tj. v případě excesu) by občanskoprávní sankce směřovaly přímo proti této osobě (obdobě lze porovnat již zmíněný judikát č. 3/2003).

V posuzované věci soudy obou stupňů při hodnocení toho, zda dotčený příspěvek byl žalovaným psán jako soukromou osobou nebo naopak za jiný subjekt, deklarovali v podstatě pouze hodnocení samotného obsahu příspěvku (zejména zdůraznění, že byl psán tak, že v něm obsažené informace podává konkrétní /fyzická/ osoba, která se vyjadřuje sama za sebe). Přitom již samotná první věta přisouzené omluvy může tento závěr činit bez dalšího ověření do značné míry zpochybnitelným, když je zveřejnění sdělení na adresu žalobce přičítáno žalovanému jako členu kontrolní komise Městského úřadu v M. (ve skutečnosti kontrolní komise zřízené Městskou radou Města M. - srovnej § 56 a § 44 tehdy platného zákona č. 367/1990 Sb. , o obcích), stejně tak jako to , jak byl v závěru textu také takto pisatel příspěvku označen. Zde pak bylo zcela namístě pečlivé skutkové ověření toho, zda žalovaný v tomto případě skutečně jednal sám za sebe nebo za jiný subjekt. To tím spíše, že věc je dále znejasněna tím, že podkladový materiál pro uveřejnění tohoto článku měl být podepsán slovy "za ČSSD M., M. V., místopředseda". Protože pak ověření otázky pasivní legitimace žalovaného bylo určující pro případné další úvahy o opodstatněnosti předmětné žaloby, nelze mít zato, že žalovaným navržené důkazy by nutně bývaly byly bez významu, a že se tak bylo možno - jak to učinily soudy obou stupňů - v zásadě omezit pouze na samotný text daného článku.

Neprovedení navržených důkazů tak mohlo mít dopad na správnost závěrů soudů obou stupňů o existenci pasivní legitimace žalovaného v tomto sporu, takže řízení takto bylo zatíženo též vadou ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) o.s.ř.

Je proto zřejmé, že dovoláním napadené rozhodnutí ve věci samé Krajského soudu v Praze nelze z uvedených důvodů pokládat za správné (§ 243b odst. 2 o.s.ř.). Nejvyšší soud České republiky proto toto rozhodnutí (včetně předcházejícího rozsudku Okresního soudu v

Mělníku) zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o.s.ř.). K projednání věci nebylo nařízeno jednání (243a odst. 1 o.s.ř.).

Odvolací soud (soud prvního stupně) je vázán právním názorem dovolacího soudu (§ 243d odst. 1 věta první o.s.ř. ve spojení s § 226 odst. 1 téhož zákona).

O náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení soud rozhodne v novém rozhodnutí o věci (§ 243d odst. 1 věta druhá o.s.ř.).

Proti tomuto rozsudku není opravný prostředek přípustný.

V Brně dne 30. listopadu 2004